

איפה הילד

עוד חזון למהפכה: הוועדה לבחינת ההיבטים המשפטיים של האחריות ההורית בגירושין המליצה השבוע, בין היתר, לבטל את "חוקת הגיל הרך", שלפיה ילדים יהיו אצל אימם מומחים לדיני משפחה מצננים את ההתלהבות הגורפת: ביטול החוקה יפתח פתח להריגיונות סרק אינסופיות, ישלש את ההוצאות המשפטיות, ובפועל שום דבר לא ישתנה. ברוב המקרים, החוקה הפיזית תישאר בידי האמהות < **אלה לויז'ניבי**

מניסיון משיטות משפט אחרות - התוצאות בשטח לא ישתנו בהרבה. עדיין ברוב המקרים החוקה הפיזית תישאר בידי האמהות, כי הקריטריונים יהיו כאלה שיכננו את הקשר של ההורה עם הילד ומי ההורה הרומיננטי, ולרוב אלה האמהות. ד"ר שחר ליפשיץ, מרצה בכיר באוניברסיטת בראיילן, ומומחה לדיני משפחה מסביר את הבעייתיות בהמלצת הוועדה. "במדינות שבהן ביטלה חוקת הגיל הרך, הוצאה הייתה שבמרבית ההסכמים מינו ההורים את האמא להורה שהחוקה בידיה, אבל תוצאת ההסכם הייתה יותר כוח לגברים במשאומתן על המזונות".

בראשית השבוע, לאחר שנתיים של דיונים, פרסמה הוועדה לבחינת ההיבטים המשפטיים של האחריות ההורית בגירושין, בראשות פרופ' דן שניט, את המלצותיה, לרבות המלצת המהפכנית לבטל את "חוקת הגיל הרך", שלפיה ילדים עד גיל 6 יהיו אצל אימם, אלא אם זוכיה האב שהוא ראוי להיות ההורה המשמורן. רגע לפני שאבות מתגרשים מכינים את החרר לפועל, מסבירים המומחים שבפועל דבר לא ישתנה. כתי המשפט יגיעו לאותן תוצאות בנוגע למשמורת, אבל הדרך לשם עלולה להיות יותר ארוכה וכנראה גם יותר קשה, בעיקר לאמהות.

יורת מלחמה נוספת. מנדלסון (מימין), ולני, הלפרין קדרי, ליפשיץ ואביב (צילומים: משה שי, אילי צהר, כרמיה שי, ואלי אטיאם)

"התוצאות בשטח לא ישתנו בהרבה. עדיין ברוב המקרים החוקה הפיזית תישאר בידי האמהות, כי הקריטריונים יבחנו מי ההורה הדומיננטי, ולרוב אלה האמהות"

לדבריו, "במצאות שבה החוק נתון לאם את חוקת הילד, פרט למקרים חריגים, האם לא נכנעת לגבר שמאיים אם לא תותתרי לי במזונות ילדים, אקח לך את הילד", כי העו"ד אומר לה שאין לו כמעט סיכוי. אבל בעולם שבו הכול פתוח, האיום הזה מבעת את האם, וגורם לה, כדי לא לקחת סיכון בנוגע

להחוקת הילדים, להסכים לקבל מזונות יותר נמוכים". ליפשיץ מפנה למחקר שנעשה בוויסקונסין, שם התברר ש"בניגוד לצפיות, ביטול החוקה ושנוי החוק לא השפיעו על העובדה שיותר גברים קיבלו את המשמורת, אבל כן גרמו לכך שגברים שילמו פחות מזונות. כך שבצעם יוצא שעם כל האיראלים השוויוניים, בסופו של דבר, במציאות, הצעד יוצא חוסר שוויוניות מסוג אחר".

גם בנייר עמדה שהוגש לוועדת שניט בנושא חוקת הגיל הרך, מטעם המרכז לקידום מעמד האישה באוני' בראיילן צוין, כי הניסיון ממדינות אחרות מוכיח שהמוטיבציה העיקרית רית של ארגוני הגברים, שנאבקו על ביטול חוקת הגיל הרך, הייתה הפחתת סכומי המזונות שבהם גברים חויבו כשהמש"מורת ניתנת לאם.

השגת יתרונות כלכליים

בקרב מומחים ישנה הסכמה ברורה אחת: האיראל העיו מר מאחורי המלצה, שלפיו האב והאם מגדלים את הילדים יחד באופן שוויוני, הוא ראוי ורצוי. האינטרס של החברה לתת מסר שוויוני, שלפיו אב צריך ויכול להיות הורה, לא פחות טוב מהאם, ואין סיבה, לא בעולם איראלי לפחות, להחליט מראש שאמא היא הורה יותר מוצלח מאבא. אלא, שלכל המומחים בתחום יש גם "אבל".

"קיים מתח בין התיבט האיראליסטי לריאליסטי", אומר ליפשיץ. "מבחינה איראליסטי אני מודה עם המהלך של הוועדה לכיוון הורות שוויונית, אבל מהתיבט הריאליסטי המציאותי, ברוב מוחלט של המקרים הנשים הן אלה שלוקחות אחריות מרכזית על גידול הילדים, ובפועל כאשר הצדדים עושים הסכמים, ברוב המקרים הם בוחרים באם כמשמורנית".

לדבריו עו"ד פיני אביב, העוסק בדיני משפחה, "יש פעור בין המצוי לרצוי, הוועדה ראתה לנגד עיניה את הרצוי". לרוב ריו, הבעיה טמונה בפרקטיקה הנהוגת בתחום. "במדינות הנאורות הגישה הרווחת היא שלא צריכה להיות עדיפות לאם על האב, וגם לא להיפך, והראייה צריכה להיות טובת הילדים. אם מערכת השיקולים של צדדים מתדיינים הייתה 'נקייה', פטורה משיקולים סקטיים ופסו' לים אחרים, שמתלווים לעיתים למאבק הזה, אז היה קל לנתח את כר הסיטואציה. אבל

ההמלצות / אלה לוי-זינרבי

טובת הילד בראש

הוועדה לבחינת היתבטים המשפטיים של האחריות ההורית בגירושין, בראשות פרופ' דן שניט, מונתה ב'2005 על ידי שרת המשפטים דאז, ציפי לבני, במטרה לבחון את הסדרי המשמורת והראייה של הילדים, וכן את מימושם ואכיפתם בבתי המשפט ובבתי הדין הרבניים. בפרט, התבקשה הוועדה לתת המלצות לעניין הצירוף להמשך תחולתה של "חוקת הגיל הרך", שקובעת שילדים עד גיל 6 יהיו אצל אמם, אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת.

בעניין זה, המלצת הוועדה היא מהפכנית. הוועדה המליצה על ביטול החוקה, כי היא מנוגדת לממצאים הפסיכולוגיים האמפיריים, שלפיהם לצורך התפתחות תקינה של הילד יש חשיבות מרבית לכך שיהיו לילד קשרים עם שני הוריו.

על-פי המצב הקיים, נדרש אב המעניין בגידול בנו לסתור את "חוקת הגיל הרך", להביא ראיות שהוא מתאים יותר להיות המשמורן, וכן הכוחות לאי כשירות האם לכך. זהו נטל כבד להוכחה, ובפעולת רק במקרים חריגים מועברת המשמורת לאב. חברי הוועדה מצאו, כי הנפגעים העיקריים מההתירינות המשפטיות המנושכות בעניין זה, הם הילדים, ועקב כך קורות לעיתים תופעות קשות של ניכור הורי, חטיפת ילדים ואלימות במשפחה.

עיקרי ההמלצות

- 1** ביטול "חוקת הגיל הרך", שלפיה ילד עד גיל 6 יהיה בחזקת אמו
- 2** הורה לא יוכל לוותר על האפטרופסות שלו על ילדיו ולא יוכל לנתק את הקשר עמם
- 3** אחריות הורית – חובת ההורים להבטיח את מימוש זכויות ילדיהם תעוגן בחוק
- 4** עיגון חקיקתי לכלל "טובת הילד" כעיקרון-על
- 5** עיגון אמצעי אכיפה משפטיים כלפי הורה המפר את "אחריותו ההורית"

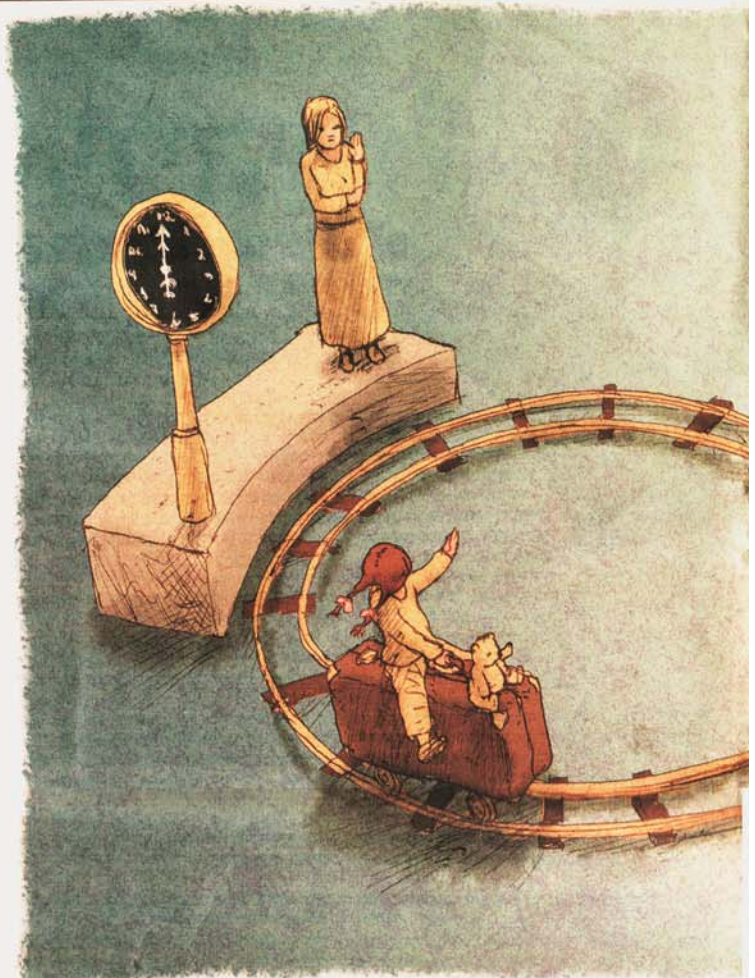
לדעת חברי הוועדה, טובת הילד והבטחת זכויותיו צריכות לקבל משקל מוערך לעומת כל השיקולים האחרים של הוריים המתגוררים שים בעת קביעת הסדרי ההוריות. לכן, המליצה לקבוע קווים מנחים, שלפיהם יבחן בית המשפט כל מקרה, תוך התחשבות במכלול הפרמטרים, כדי לקבוע מהו טובת הילד.

הנחות היסוד שלעילן מבוססים הקווים המנחים לקביעת הסדרי ההורות הם: טובת הילד היא, ששני הוריו ימלאו תפקיד משמעותי בחייו, וששניהם יגדלוהו ויממשו באחריות את אחריותם ההורית; יש לעשות את המרב כדי להבטיח ששני ההורים ימלאו את מחויבותם, ושורה לא ישתחרר מאחריותו ההורית אלא אם יש ודאות קרובה לפגיעה בילד כתוצאה מהקשר עימו; יש להתייחס לכל ילד כאדם אוטונומי, חוכא שטובתו העצמית תיבחן לגופו בלא שענייניו ייגזרו מזכויות שיש להוריו.

עוד המליצה הוועדה לעגן בחוק את מערכת יחסי הגומלין בין הורים לילדיהם ואת חובת הורים להבטיח את מימוש זכויות ילדיהם ("אחריות הורית"). תיקף חובת ההורים אמנם לא ישתנה, אולם הורה לא יוכל לוותר על האפטרופסות שלו על ילדיו ואף יוכל להיבצע על-ידי ילדו אם לא ימלא את חובותיו.

בין היתר, הוצע לקבוע שבם במקרה של פיזור בין ההורים, שניהם אחראים להבטיח לילד את מימוש הקשרים המשפטיים עם אחיו ואחותיו והוריו הוריו. בנוסף, כדי ש"האחריות ההורית" לא תהפוך לאות מתה בחוק, מציעה הוועדה להתוות להורים "תוכנית הורית" כדי להביאם לשתוף-פעולה לצורך מימוש אחריותם ואף לערוך ביניהם "הסכם הורות" תוך הסתייעות בצד שלישי המקור כל על שניהם, מטפל מקצועי או מגשר, כדי לערוך במשותף "הסכם הורות", כנוהג במדינות שונות.

לסיכום, ממליצה הוועדה לכלול בחוק אמצעים שיאפשרו לבית המשפט לפעול למימוש הסדריים, ובהם זכות להפיק עיל אמצעי אכיפה משפטיים על הורה המפר את "אחריותו ההורית", לרבות זכות תביעת נזיקין נגד הורה רשלן.

איור: יזהר כהן

הרך זה דווקא ריבוי התדיינות, כי מה שעלול להתפתח הוא שכל מקרה יצטרך להיבדק על-פי רוח"ח הוועדה לגופו, ואם אין לנו חוקת גיל רך, אז ברור שכרע אנחנו מתחילים את הדיון מן אפס מסיים, ואם אנחנו מתחילים מן אפס ואין הסכמה בין ההורים או עלול להרבות התדיינות. אביב מעריך, שבטווח הארוך המערכת תעשה את התיקונים המתאימים לבעיית תביעות הטרק. "שופטים שיאתרו 'תביעות טקטיות', לא כליך ענייניות, יבואו איתם חשבון בפסיקת הוצאה ובאמצעות כלים אחרים, ויכול להיות שזה יבלום את התופעה". להערכתו "לא יהיה פריץ של תביעות בעקבות ביטול החוקה. לא מרובץ בכסר שנפרץ, אבל בכל זאת ההנחה היא שיתווספו תביעות לא ענייניות של אנשים שחולקו גירום הארכת לדברי מומחים, ביטול החוקה גירום הארכת

"ביטול חוקת הגיל הרך יגרום להעצמת היריבות, המלחמה נוספת, שלא הייתה קיימת עד עכשיו במלחמה בין האב לאם המתגרשים"

בגלל שזו לא מערכת נקיה משיקולים זרים, ויש מקרים שבהם אבי יכול להשתמש באיום בתורה למשמורת גם בגיל רך, השימוש לרעה שיכול להיעשות במצב המשפטי הנוכחי, לטובת השגת יתרונות כלכליים כאלה ואחרים, היא מטריד.

המשך בעמוד 12 <<

הגברת התדיינות סרק

כדי לקבוע מהי טובת הילד ומי הורה הראוי להיות המשמורן, המליצה ועדת שניט לקבוע קווים מנחים, שלפיהם יערוך בית המשפט בחינה דקדקנית של כל מקרה, תוך התחשבות במכלול הפרמטרים, לקביעת טובת הילד. לדעת חברי הוועדה, קביעת הקווים המנחים יפחתו את החשש מהתדיינות סרק, כי ההורים ועורכי דוגם יוכלו באופן סביר לדעת את התוצאה המשפטית הצפויה. בפרט טיקה סבורים שהתוצאה עלולה להיות הפוכה.

לדברי עו"ד אביב, "במקרה של מתדיינים שישביים על הגדר" ומתלבטים אם כן או לא להגיש תביעת משמורת, ההמלצות האלה עלולות לעודד חלק מהם כן להגיש, אף שבאופן רגיל הייתה להם תרועה שטא בשל הגיל הרך מישור יגיד להם 'אתם לא ממש מתכוונים לה?'. גם עו"ד יוסי מנדלסון, מומחה ומרצה לדין ני משפחה, מוטרד מכך. "ברור לי שעברת הוועדה יצאה מהנחה שהקשר של הילד עם שני הוריו חשוב ושההורים שוויוניים". אך הוא מוסיף, "החשש שלי הוא, שמה שעלול להתחולל עם ביטול חוקת הגיל

איפה הילד

המשך מעמוד קודם <<

תלוי ברת ובמס' דותיה'. לרבריו ולנר, אחד הרברים העיקריים שיקרו, עם ביטול החוקה, יהיה שנברים ינסו להסיט את הדין מתיבוע רכושית לתיבוע משמורת. 'וזה יהיה קטליוטור שעלול לגרום לנשים - במקום לחזק על המשמורת או להפוך אותה לקלף מיקוח - לוחזר על הרכוש. אלה דברים שקרו בעבר וקר' רים היום כשיש מאבק סמכויות בין בית הדין הרבני לבית המשפט לענייני משפחה'.

פתרון מושלם ונוח

הבעיות שעוללות להיווצר עם ביטול חוקת הגיל הרך אינן מחויבות המציאות. 'רר שחר ליפשיץ מאמין, כי שינוי קל בהגדרות עשוי להוביל לפתרון מושלם ונוח לכל הצדדים. לרבריו, 'לא צריך לקבוע חוקה, שאומרת שהילד יהיה במשמורת האם, אלא שהילד יהיה במשמורת ההורה שהיה המטפל העיקרי בו לפני הגירושין. זה מצב, שבו אוכי לים את העונה ומשאירים אותה שלהם, במובן החיובי שלו, מצד אחד, לא אומרים 'אני מעדיף נשים על גברים', מרבי רים בשפה ניטרלית, ומצד שני, מונעים את ההיבט הסחי' טני, שבו גבר עלול להשתמש בתיבוע משמורת להשגת הישגים כלכליים.

לדעת ליפשיץ, במצב כזה, אם שהייתה המטפלת העיי' קרית בילד לפני הגירושין, יכולה להיות רגועה במלחמת הגירושין'. 'עורדר'הדין שלה יכול להרגיע אותה שהיא תקבל בסופו של דבר את הילד, גם אם האבא יגיש תביעת גירושין. היא לא תהיה תושפה לסחיטה במשא'ומתן לגבי מזונות הילדים או הרכוש'.

"במדינות שבהן בוטלה חזקת הגיל הרך, התוצאה הייתה שבמרבית ההסכמים מינו ההורים את האמא להורה שהחזקה בידיה, אבל תוצאת ההסכם הייתה יותר כוח לגברים במשא'ומתן על המזונות"

ליפשיץ חושב, שהמדול הזה לוקח את הטוב משני האור' דלים, החריש והישן. 'מצד אחד, הוא לא מדבר בשפה סטריאוטיפית, על נשים וגברים, אלא על המגדל העיקרי הקודם: ומצד שני, הוא מונע את העמימות הזאת, שהולכת להיות במצב החריש, כשההגדרה השלטת היא שהבול 'למי בת הילד' כאיזה שהוא מונח אמרפ'. לרבריו, הקריס' ריונים שיקבעו מהי טובת הילד יהיו 'עוממים ולא יתנו מספיק גושפנאק למציאות, שבה עדיין יש הורה אחד שהולך לעבודה ומשקיע מאור בקריירה שלו, והורה אחר שנותן את מרב האגרניות לגידול הילדים'.

לעומתו, סבור ערד' יופי מנדלסון, שכל פתרון צריך להיעשות תוך בחינה כוללת של כל הבעיות, ולא מזויות ראייה נקודתית כלשהי. 'האם מערכת שדוגלת בעקרונות של שוויון צריכה לפתור בתוך פאול רק נקודה מסוימת אחת בדרך של שוויון, בעוד נקודות אחרות עדיין סובלות מחוסר של שוויון מהותי', הוא שואל'מעיר, ועונה: 'אם רוצים לדבר על פתרון שיווני כולל, שיביא לשוויון אמין תי בדיני המשפחה, צריך היה לשלב את עבודת ועדת שניט בתוך עבודת ועדה רחבה יותר, שתברוק את כלל הבעיות שולקות מחוסר שוויון בדיני המשפחה, ולנסות למצוא פתרון ראוי שיווני אחר'.

ההתרינויות, גם אלה שיתוספי חלק מהמלחמה הטקי' טית, וגם תביעות משמורת שאבות היו מנישים בכל מקרה. 'זה עלול להאריך ולייקר את הליכים, כי ייעשו בהם ברר' קות הוות'דעת שהקופה הצבורית לא תממן'. רוב המומחים חוששים, כי אף שמטרת הוועדה הייתה צמצום הפגיעה ביל' דים, שהם לרוב הנפגעים העיקריים מההתרינויות המשפטיות הממשכת בין הוריהם, ביטול החוקה יגבר את סבלם.

שינוי לרעת האישה

חוקת הגיל הרך נועדה, באופן היסטורי, לאזן במיי' דה מסוימת את חוסר השוויוניות הקיים בישראל בתחום דיני המשפחה. ליפשיץ: 'במעריך דיני המשפחה יש אפליה מובהקת לטובת גברים. זה מתחיל בדיני הגירושין וממשיך ביחסי הרכוש, והמחוקק אומר זה הסטאטוס'קור. העוב' דה שבישראל אי אפשר לחייב גבר בוגר להתגרש, ואישה בוגרת בו, והעובדה שבמקרים של גבר סרבן גט, לא יתנו לאשתו היתר נישואין, ובמצבים הפוכים יתנו - היא גזירת גורל, ומכיוון שאין מה לעשות, התוצאה היא שבמור'ם על גירושין, לגבר יש יתרון. בנושא של המשמורת, החוק נותן העדפה מסוימת לנשים'.

אם תבוטל החזקה, מטרע ליפשיץ, אי'השויון יחריף. 'במקום לתקן את העיוותים שבחוק לטובת גברים, או בתמונה הכללית, בשפה של שוויון, עוד מעמיקים את חוסר שוויון הזכויות שקיים לרעת הנשים'.

כפועל, אומרים מומחים, המשמעות של ביטול החזקה הוא שינוי עמדות המיקוח של הצדדים לרעת האישה. בני' זוג המבקשים להתגרש צריכים להסכים על שורת נושאים, כלכליים ואחרים. ההסכמים ביניהם נגזרים מהכללים המשפטיים שמכתיבים גם את התוצאות המשפטיות של המחלוקת, אם יגיעו לבית משפט. הכללים האלה מסייעים מאוד על כוח המיקוח של הצדדים ועל תוצאות ההסכמים. לרבריו הלפרין'קרי, 'הכלל של הגיל הרך מנע מראש כניסה למלחמה על נושא משמורת והחזקת היל' דים, העניק יתרון לנשים ואיון במשהו את המחיתות של הנשים ביחס לגברים בנוגע ליתר הנשאים. גם נחיתות כלכלית'חברתית וגם נחיתות משפטית. הנחיתות המשפטית היא הרבר המשמעותי ביותר, והיא נובעת ממנושא של שליטה על הגירושין. השחקנים בתחום, ערד, מומחים, שופטים והצדדים, יור' עים שהגט נמצא בשליטת הגבר, ושדוב הנשים צריכות 'לקנות' את הגט ולוותר ויתורים כדי לקב' לו. גם ויתורים במישורים כלכליים, על רכוש, וגם בנושאים שקשורים לילדים, כמו מזונות'. הלפרין' קררי, מאמינה שעם ביטול החזקה, הדרך לסחיטת נשים קצרה וקלה יותר.

לדעת ערד' ואב ולנר, העוסק בתחום, 'תיאורטית, מדובר בכיות חיובי, היות שגם לאבות יש זכויות לגידול ילדיהם במיוחד בתקופה האחרונה שבה רואים שינוי מושגים בסיסיים - אבות משתפים בגידול הילדים ואמהות יוצאות לעבודה, ומקדמות את הקריירה'. עם זאת, לרבריו, 'מצב הנשים בישראל הוא ייחודי, כי מתקיימים בארץ תנאים בעייתיים יותר לקבלת גט ואקט של גירושין, והן נסחטות, רכושית, מדברה מקרים על'די הגברים. השינוי בחקיקה עשוי להגביר את הסחי' טה מהאישה. לכן, מבחינה זו התיקון יכול להיות צער שלילי נגד נשים'.

מעבר לכך, הוא מוסיף, 'לא ניתן להשי' וות את יחסי ההורים ילדים בארץ למצב במדינות מערביות מתר' קנות, מאחר ששם נושא קבלת הגירושין הוא חופשי, ולא

לזה קוראים עצמאות!

ניתן לרכוש באתר גלובס

www.globes.co.il/library

או במל': 03-9538900, 1-800-4040-33

